

VERKENNING NATURA 2000 EN EHS FUNPARK APPELSCHA.

VERKENNING NATURA 2000 EN EHS FUNPARK APPELSCHA.

©

Gebruik en overname van gegevens
alleen toegestaan met volledige bronvermelding:

*Buro Bakker (2012);
Verkenning Natura 2000 en EHS Funpark Appelscha.
Buro Bakker adviesburo voor ecologie B.V. te Assen, in opdracht van gemeente Ooststellingwerf.*

in opdracht van:

GEMEENTE OOSTSTELLINGWERF

Contactpersoon:

MEVR. G. BARENDREGT

uitgevoerd door:

BURO BAKKER ADVIESBURO VOOR ECOLOGIE BV
Weiersloop 9 Postbus 10034 9400 CA Assen tel. 0592-313389 e-mail. info@burobakker.nl

Projectleiding:

Ir. M.S. van Kerckvoorde

Rapportage:

Dr. D.E. Heidinga

Inhoud

1	INLEIDING.....	1
1.1	AANLEIDING	1
1.2	OPZET	1
1.3	LEESWIJZER.....	1
2	BESCHERMINGSREGIME NATUURGEBIEDEN	2
2.1	NATURA 2000 EN NATUURBESCHERMINGSWET 1998.....	2
2.1.1	Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold.....	2
2.2	ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR (EHS)	4
3	BESCHRIJVING VOORGENOMEN PLANNEN EN AANWEZIGHEID BESCHERMDE WAARDEN	9
3.1	STUDIEGEBIED	9
3.2	BESCHRIJVING VOORGENOMEN ACTIVITEIT.....	9
3.3	AANWEZIGHEID BESCHERMDE WAARDEN NATURA 2000-GEBIED	9
3.3.1	Habitattypen.....	9
3.3.2	Broedvogels.....	11
3.3.3	Habitatrichtlijnsoorten	11
3.4	DOELSTELLINGEN EHS	12
4	ANALYSE VAN MOGELIJKE EFFECTEN.....	14
4.1	MOGELIJKE EFFECTEN OP HET NATURA 2000-GEBIED.....	14
4.1.1	Verzuring en vermesting.....	14
4.1.2	Verdroging.....	14
4.1.3	Verstoring door geluid	15
4.1.4	Verstoring door licht	15
4.1.5	Optische verstoring.....	15
4.2	MOGELIJKE EFFECTEN OP DE EHS.....	15

5	VERKENNING RISICO'S	17
5.1	NATURA 2000-GEBIED DRENTS-FRIESE WOLD.....	17
5.1.1	Verzuring en vermesting	17
5.1.2	Verdroging.....	18
5.1.3	Verstoring door geluid	19
5.1.4	Optische verstoring en verstoring door licht.....	21
5.1.5	Conclusies met betrekking tot mogelijke effecten op het Natura 2000-gebied	21
5.2	EHS.....	21
5.2.1	Oppervlakteverlies	21
6	BRONNEN	24

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

Gemeente Ooststellingwerf heeft enkele percelen ten zuiden van Appelscha in bezit, waarop mogelijk een vorm van locatiegebonden recreatie wordt ontwikkeld. De percelen liggen op korte afstand van Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (hierna: Drents-Friese Wold). De beoogde ontwikkeling kan derhalve een indirect effect hebben op de door de Natuurbeschermingswet beschermde natuurwaarden van het Natura 2000-gebied (externe werking). Het Drents-Friese Wold is in december 2010 aangewezen als Natura 2000-gebied (Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I), 2010). De bescherming van Natura 2000-gebieden is geregeld via de Natuurbeschermingswet 1998. Projecten of activiteiten die niet noodzakelijk zijn of verband houden met het beheer van de natuurwaarden van Natura 2000-gebieden en mogelijk negatieve effecten hebben op deze waarden dienen getoetst te worden aan de Natuurbeschermingswet.

Daarnaast behoren enkele percelen van het plangebied tot de Ecologische Hoofdstructuur. In het onderhavige rapport zal worden onderzocht of de ligging van de beschermde natuurgebieden de voorgestane ontwikkeling in de weg kan staan en wat mogelijke consequenties zijn vanuit natuurwetgeving en -beleid.

1.2 OPZET

De rapportage van de verkenning geeft antwoord op de volgende vragen:

- Wat zijn de huidige natuurwaarden waarvoor het Drents-Friese Wold is aangewezen als Natura 2000-gebied?
- Welke functie(s) heeft het Natura 2000-gebied voor deze waarden?
- Wat zijn mogelijke effecten van een recreatieve ontwikkeling op de beschermde waarden van Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold?
- Is er mogelijk sprake van negatieve en/of significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied?
- Hoe is de bescherming van EHS-gebieden op nationaal en provinciaal niveau geregeld?
- Wat zijn de doelstellingen voor de EHS-gebieden rond en in het plangebied?
- Wat zijn mogelijke effecten van een recreatieve ontwikkeling op de wezenlijke waarden van de EHS-gebieden?
- Is er mogelijk sprake van significante aantasting van de waarden van de EHS-gebieden?
- Op welke wijze kunnen negatieve effecten op de beschermde natuurgebieden worden voorkomen?

Voor deze rapportage is gebruik gemaakt van resultaten van door Buro Bakker uitgevoerd veldonderzoek in 2011 in het Bosberggebied (Buro Bakker, 2011a), literatuur, de informatie-site van het ministerie van EL&I over de natuurwetgeving, gebieden, soorten etc.

1.3 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 worden het beschermingsregime en de doelstellingen voor het Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold en de EHS-gebieden besproken. In hoofdstuk 3 wordt het voorkomen en de verspreiding van de beschermde waarden van het Natura 2000-gebied en de doelstellingen voor de EHS-gebieden besproken. In hoofdstuk 4 worden de mogelijke effecten van de voorgenomen recreatieve ontwikkeling verkend. In hoofdstuk 5 wordt een inschatting gemaakt van mogelijke effecten op het Natura 2000-gebied en de EHS-gebieden. Hoofdstuk 6 geeft een overzicht van de gebruikte en relevante literatuur.

2 BESCHERMINGSREGIME NATUURGEBIEDEN

2.1 NATURA 2000 EN NATUURBESCHERMINGSWET 1998

Per 1 oktober 2005 is de Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. In de Natuurbeschermingswet zijn de verplichtingen vanuit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn voor gebiedsbescherming geïmplementeerd. De verplichtingen voor soortbescherming zijn opgenomen in de Flora- en faunawet.

De Natuurbeschermingswet regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, die ten uitvoering van de bovengenoemde Europese richtlijnen zijn of worden aangewezen. Natura 2000 is een samenhangend Europees netwerk van beschermde gebieden, met als doel de waardevolle en gevarieerde Europese natuur te behouden. De Natura 2000-gebieden in Nederland worden op dit moment aangewezen.

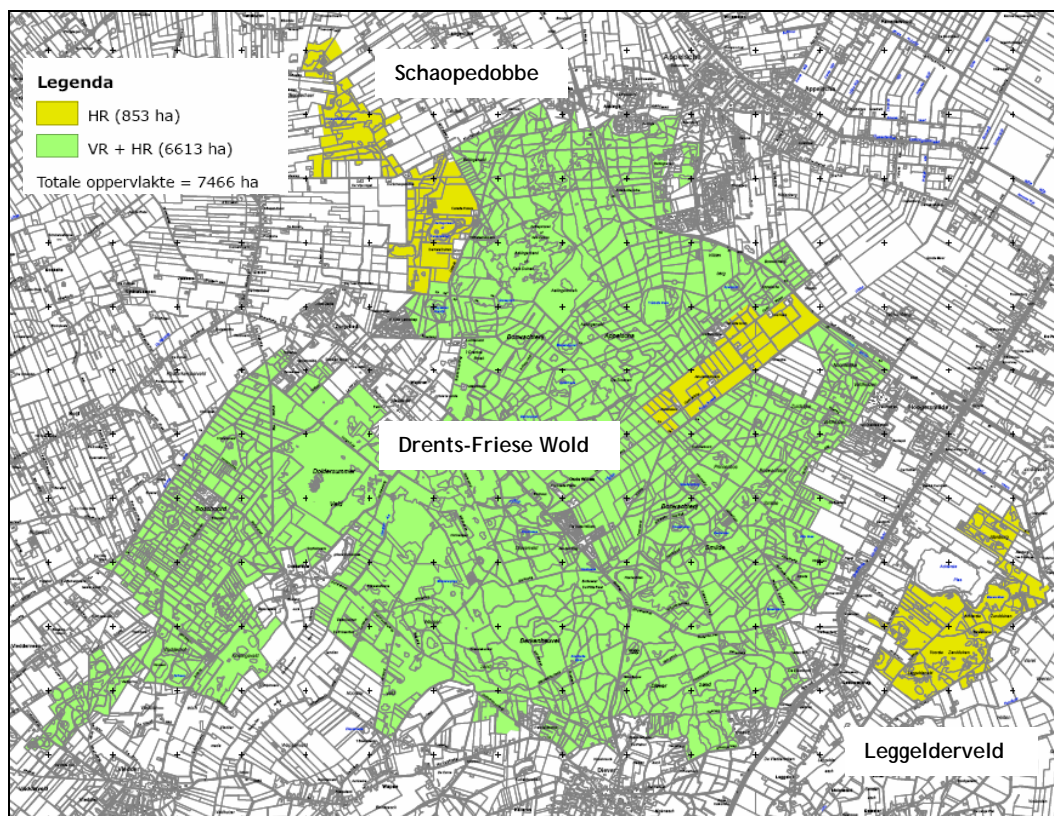
Een bestuursorgaan houdt bij het nemen van een besluit tot het vaststellen van een plan dat, gelet op de instandhoudingsdoelstelling voor een Natura 2000-gebied, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in dat gebied kan verslechteren of een significant verstoring effect kan hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, ongeacht de beperkingen die terzake in het wettelijk voorschrift waarop het berust, zijn gesteld, rekening met de gevolgen die het plan kan hebben voor het gebied (Art. 19j lid 1, Natuurbeschermingswet 1998).

2.1.1 NATURA 2000-GEBIED DRENTS-FRIESE WOLD

Korte karakteristiek

Het Drents-Friese Wold vormt een zeer afwisselend landschap. Het gebied kent veel naaldbossen, maar daarnaast zijn stuifzanden, heidevelden, Jeneverbesstruweel, schrale graslanden, zwak gebufferde vennen, loofbossen en beken aanwezig. Het stuifzand komt vooral voor op het Aekingerzand. In Berkenheuvel komen uitgestrekte Kraaiheidebegroeiingen voor. Het Doldersummerveld en het Wapserzand zijn twee grote heideterreinen met vochtige en natte heide met vennetjes. Natte slenken en droge zandruggen wisselen elkaar af (Ministerie van EL&I, 2010).

In het gebied van de Vledder Aa is herstel van oorspronkelijke beekdalnatuur tot stand gebracht. Ook bij de Schaopedobbe heeft natuurherstel plaats gevonden. Het is een heuvelachtig heidegebied met zandverstuivingen en vennen ('dobben') (Ministerie van EL&I, 2010). Het Leggelderveld bestaat uit natte heiden, pioniervegetaties met snavelbiezen en heischraal grasland (Ministerie van EL&I, 2010).

Figuur 1. Kaart Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (Ministerie van ELI, 2010).
Groen: Vogelrichtlijngebied + Habitatrichtlijngebied (6613 ha), **Geel:** Habitatrichtlijngebied (853 ha)

Doelstellingen

In tabellen 1 t/m 3 staan de instandhoudingsdoelen voor Natura-2000 gebied Drents-Friese Wold (Ministerie van EL&I, 2010).

Habitattypen		SVI Landelijk	Doelst. Oppvl.	Doelst. Kwal.
H2310	Stuifzandheiden met struikheide	--	>	>
H2320	Binnenlandse kraaiheidebegroeiingen	-	=	>
H2330	Zandverstuivingen	--	>	>
H3110	Zeer zwakgebufferde vennen	--	=	>
H3130	Zwakgebufferde vennen	-	=	>
H3160	Zure vennen	-	=	>
H3260A	Beken en rivieren met waterplanten (wateranankels)	-	>	>
H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	>	>
H4030	Droge heiden	--	=	=
H5130	Jeneverbesstruwelen	-	=	>
H6230	*Heischrale graslanden	--	>	>
H7110B	*Actieve hoogvenen (heideveentjes)	--	>	>
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	-	>	>
H9190	Oude eikenbossen	-	>	>
Landelijke staat van instandhouding (SVI Landelijk): --: zeer ongunstig, -: matig ongunstig, +:gunstig				
Doelstelling oppervlakte (oppvl.): =: behoud omvang, >: uitbreiding omvang				
Doelstelling kwaliteit (kwal.): =: behoud kwaliteit, >: verbetering kwaliteit				

Tabel 1. Instandhoudingsdoelstellingen habitattypen Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold (Ministerie van EL&I, 2010)

Habitatsoorten		SVI Landelijk	Doelst. Oppvl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.
H1166	Kamsalamander	-	>	>	>
H1831	Drijvende waterweegbree	-	=	=	=
Landelijke staat van instandhouding (SVI Landelijk): --: zeer ongunstig, -: matig ongunstig, +: gunstig Doelstelling oppervlakte (oppvl.) leefgebied: =: behoud omvang, >: uitbreiding omvang Doelstelling kwaliteit (kwal.) leefgebied: =: behoud kwaliteit, >: verbetering kwaliteit Doelstelling populatie: =: behoud populatie, >: uitbreiding populatie					

Tabel 2. Instandhoudingsdoelstellingen Habitatrictlijnsoorten Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold (Ministerie van EL&I, 2010)

Broedvogels		SVI Landelijk	Doelst. Oppvl.	Doelst. Kwal.	Draagkracht aantal paren
A004	Dodaars	+	=	=	40
A072	Wespendief	+	=	=	8
A233	Draaihals	--	>	>	5
A236	Zwarte Specht	+	=	=	30
A246	Boomleeuwerik	+	=	=	110
A275	Paapje	--	=	=	18
A276	Roodborsttapuit	+	=	=	100
A277	Tapuit	--	>	>	60
A338	Grauwe Klauwier	--	>	>	20
Landelijke staat van instandhouding (SVI Landelijk): --: zeer ongunstig, -: matig ongunstig, +: gunstig Doelstelling oppervlakte (oppvl.) leefgebied: =: behoud omvang, >: uitbreiding omvang Doelstelling kwaliteit (kwal.) leefgebied: =: behoud kwaliteit, >: verbetering kwaliteit					

Tabel 3. Instandhoudingsdoelstellingen broedvogels Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold (Ministerie van EL&I, 2010)

2.2 ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR (EHS)

Het begrip EHS

Het begrip EHS is in 1990 in het Natuurbeleidsplan (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (destijds Landbouw, Natuurbeheer en Visserij) (LNV)) geïntroduceerd. Het doel van de EHS is het verbinden van Nederlandse natuurgebieden (zogenaamde 'ontsnippering') en daardoor het behouden van de Nederlandse biodiversiteit. Dit wordt onder andere gedaan door het ontwikkelen van nieuwe natuur, het vergroten van bestaande natuurgebieden en door middel van het aanleggen van verbindingszones tussen natuurgebieden. Hierdoor worden de mogelijkheden voor migratie en uitwisseling tussen populaties vergroot en raken populaties minder geïsoleerd. Voor de lange termijn wordt beoogd zo de biodiversiteit te waarborgen.

Provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing van de EHS en het realiseren van de kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen. De oppervlaktedoelstellingen voor de EHS moeten in 2018 zijn gerealiseerd. Onder het kabinet Rutte-Verhagen heeft een herijking van de EHS plaatsgevonden, die nog nader door de provincies moet worden uitgewerkt.

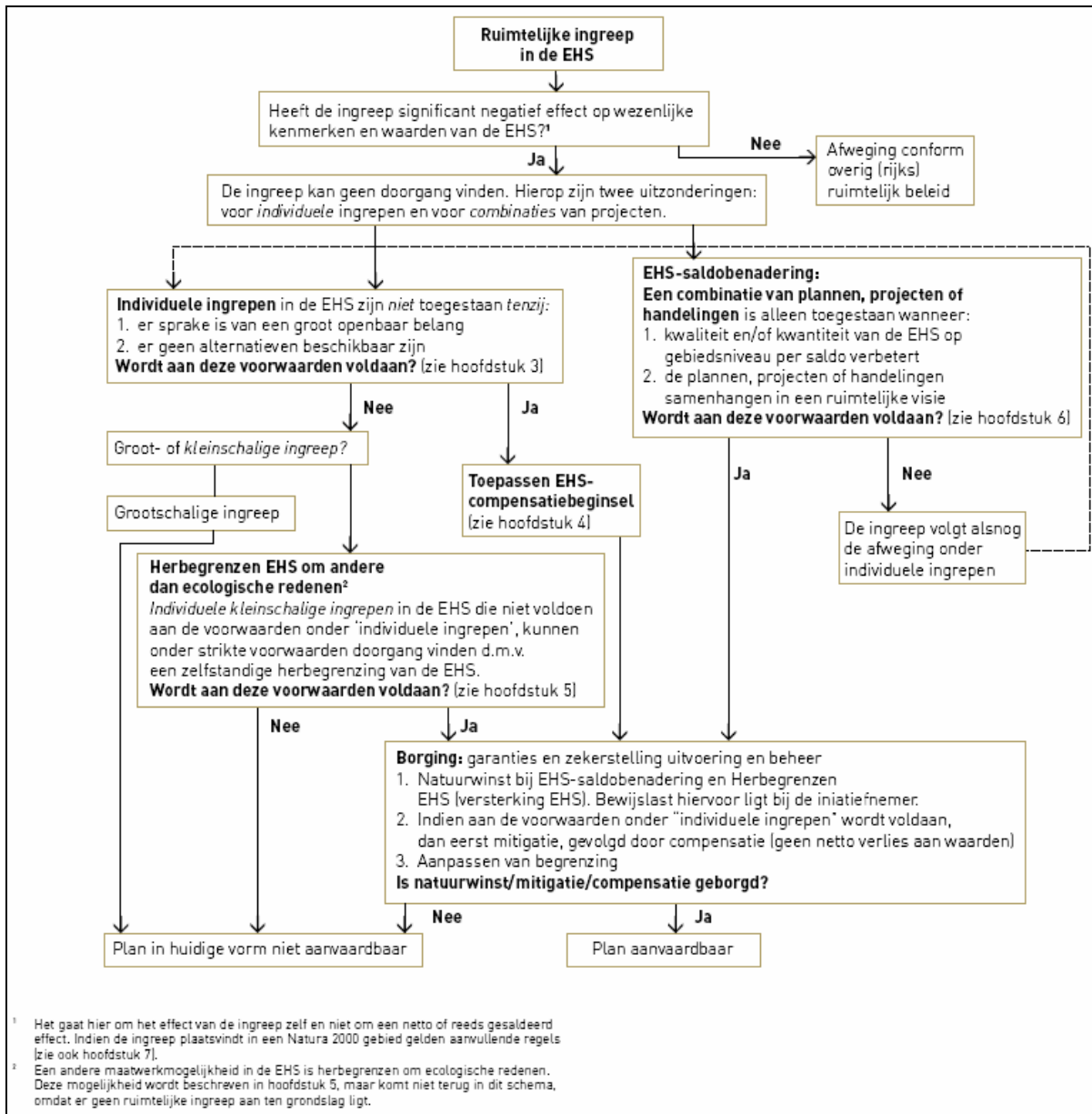
Figuur 2. Ligging plangebied (blauw omlijnd) ten opzichte van EHS en Natura 2000. Ontleend aan: [http://www.fryslan.nl/kaarten/kaart.html?t=Ecologische hoofdstructuur&e=117000,530000,226000,620000&l=natuur_ehs:1:100:0:1:2:3:4:5:6&b=bmk](http://www.fryslan.nl/kaarten/kaart.html?t=Ecologische%20hoofdstructuur&e=117000,530000,226000,620000&l=natuur_ehs:1:100:0:1:2:3:4:5:6&b=bmk), geraadpleegd juni 2012

Bescherming EHS: landelijk beleid

Het beschermingsregime dat geldt voor de EHS is vastgelegd in de Nota Ruimte (ministeries van VROM, LNV, VenW en EZ, 2005). In de EHS geldt het 'nee, tenzij' beschermingsregime en mogen de wezenlijke waarden en kenmerken van een gebied niet *significant* worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Met wezenlijke waarden en kenmerken worden de huidige kwaliteiten en de in de toekomst gewenste kwaliteiten van een gebied bedoeld. In de praktijk komt het erop neer dat getoetst moet worden aan de gestelde doelen. Het gaat daarbij om: de bij het gebied behorende natuurdoelen en –kwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen, de waterhuishouding, de kwaliteit van bodem, water en lucht, rust, stilte, donkerte en openheid, de landschapsstructuur en de belevingswaarde. De relevante EHS-natuurdoelen en –kwaliteit zijn beschreven in provinciale natuurdoelenkaarten en/of natuurgebiedsplannen. De natuurdoelen van een EHS-gebied zijn meestal omschreven in de vorm van 'natuurdoeltypen' (Bal et al., 2001). Een natuurdoeltype is een in het natuurbeleid nagestreefd ecosysteem dat gekenmerkt wordt door een bepaalde mate van natuurlijkheid (Bal et al., 2001). In het Handboek Natuurdoeltypen (Bal et al., 2001) staat voor elk natuurdoeltype beschreven uit welke plantengemeenschappen het bestaat, wat de abiotische randvoorwaarden zijn en welke kenmerkende soorten erin thuis horen.

In het kader van de wijzigingen in het subsidiestelsel voor particulier en agrarisch natuurbeheer hebben de provincies zogenoemde 'Natuurbeheerplannen' opgesteld. In deze natuurbeheerplannen zijn aan een deel van de EHS-gebieden natuurbeheertypen toegekend, die vervolgens kunnen worden vertaald in natuurdoeltypen.

Dankzij in 2007 geformuleerde spelregels voor de EHS zijn onder voorwaarden nu ook ingrepen in de EHS mogelijk die niet van groot openbaar belang zijn. Door middel van de spelregels 'EHS-saldobenadering' of 'herbegrenzen EHS' kunnen dergelijke projecten tegenwoordig, onder voorwaarden, wel doorgang vinden. Het beschermingsregime voor de EHS staat schematisch weergegeven in figuur 3.

Figuur 3. Beschermingsregime EHS. Ontleend aan: Ministerie van LNV, VROM en de provincies, 2007.

Provinciaal beleid: Streekplan Fryslân 2007

In het Streekplan Fryslân 2007 is het volgende opgenomen met betrekking tot de bescherming van de EHS:

"Nieuwe ruimtelijke plannen in of in de nabijheid van de EHS zijn op grond van (inter)-nationale regelgeving niet toegestaan als deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van 'redenen van groot openbaar belang' ('nee, tenzij' principe). Wanneer een nieuw ruimtelijk plan op grond hiervan als onontkoombaar kan worden aangemerkt en aantoonbaar aan deze criteria voldoet, wordt schade zoveel mogelijk door mitigerende maatregelen beperkt. Resterende schade wordt gecompenseerd.

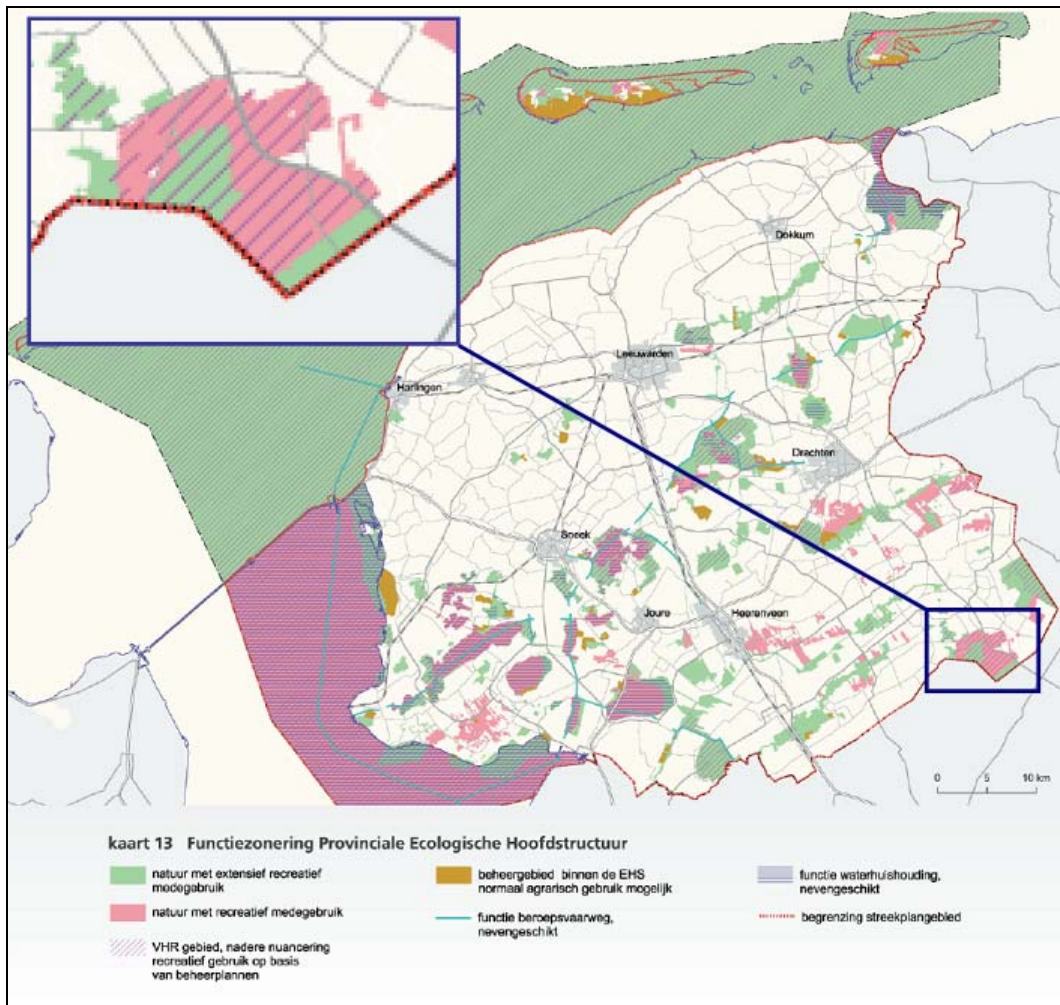
Uitzondering hierop vormen de één op één begrensde beheergebieden. Het 'nee, tenzij' principe is hier bij onvermijdelijke ruimtelijke ingrepen niet van toepassing. Wel zullen de aanwezige waarden bij afwegingen betrokken dienen te worden. Een voorbeeld hiervan is de benodigde compensatie van eventuele weidevogelwaarden volgens de hierna beschreven principes. Bij aanwezigheid van andere waarden, zoals botanische waarden, zal gebiedsgericht naar integrale oplossingen gezocht worden. Lokale begrenzing van dergelijke natuurwaarden tot natuurgebied en herbegrenzing van beheergebieden ter plaatse, kunnen onderdeel uitmaken van zo'n integrale oplossing. Regels voor herbegrenzing zullen wij nader uitwerken."

Daarnaast is een passage opgenomen over medegebruik binnen de EHS:

"Gemeenten dragen zorg voor een passende natuurbestemming met een goede planologische gebruiksregeling voor de EHS. Binnen de EHS zijn passende vormen van medegebruik mogelijk. Wij hebben aan de hand van de kwetsbaarheid en de natuurdoelen van EHS-gebieden bepaald welke vormen van medegebruik in EHS-gebieden mogelijk zijn, zie kaart 13:

- natuurfunctie met recreatief medegebruik: het gaat hier om recreatief medegebruik met voorzieningen die in afstemming met de natuurdoelen voor het gebied verder ontwikkeld kunnen worden, zoals paden, aanleg-, opstap- en picknickplaatsen, nader te regelen via inrichting en beheer; intensieve vormen van dag- en verblijfsrecreatie en jachthavens zijn in de EHS niet op hun plaats;
- natuurfunctie met extensief recreatief medegebruik: het gaat hier om vormen van natuurgericht recreatief en educatief medegebruik met ondergeschikte voorzieningen, waarbij behoud en versterking van natuurlijke waarden voorop staan; recreatief varen is toegestaan, maar zonodig kan regulering daarvan naar tijd en plaats in beheersregelingen noodzakelijk zijn;
- Vogel- en Habitatrichtlijngebieden, nadere zonerings recreatief medegebruik mogelijk op basis van beheerplannen: voor de betreffende VHR-gebieden zullen voor 2010 wettelijk verplichte beheerplannen worden opgesteld. Op basis hiervan kan een eventuele nadere nuancerings in het recreatieve gebruik van deze natuurgebieden noodzakelijk zijn."

Uit kaart 13 behorende bij het Streekplan kan worden opgemaakt dat het plangebied behoort tot EHS waarbinnen recreatief medegebruik is toegestaan (zie figuur 4).

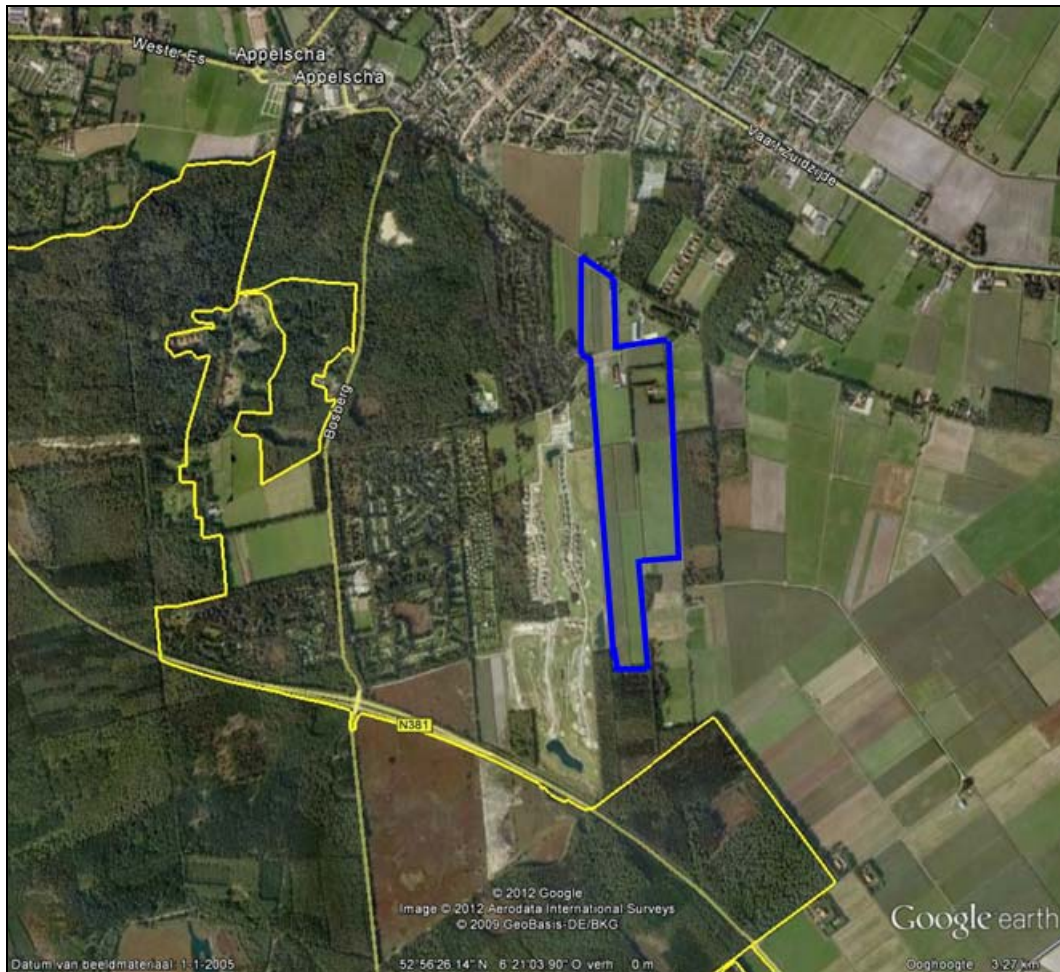
Figuur 4. Functiezoning EHS (kaart 13 behorende bij het Streekplan Fryslân 2007)

3 BESCHRIJVING VOORGENOMEN PLANNEN EN AANWEZIGHEID BESCHERMDE WAARDEN

3.1 STUDIEGEBIED

In onderstaand figuur is de begrenzing van het Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold en de ligging van het plangebied weergegeven.

Figuur 5. Ligging plangebied (blauwe lijnen) ten opzichte van begrenzing Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (gele lijnen). Bron: Google earth Pro

3.2 BESCHRIJVING VOORGENOMEN ACTIVITEIT

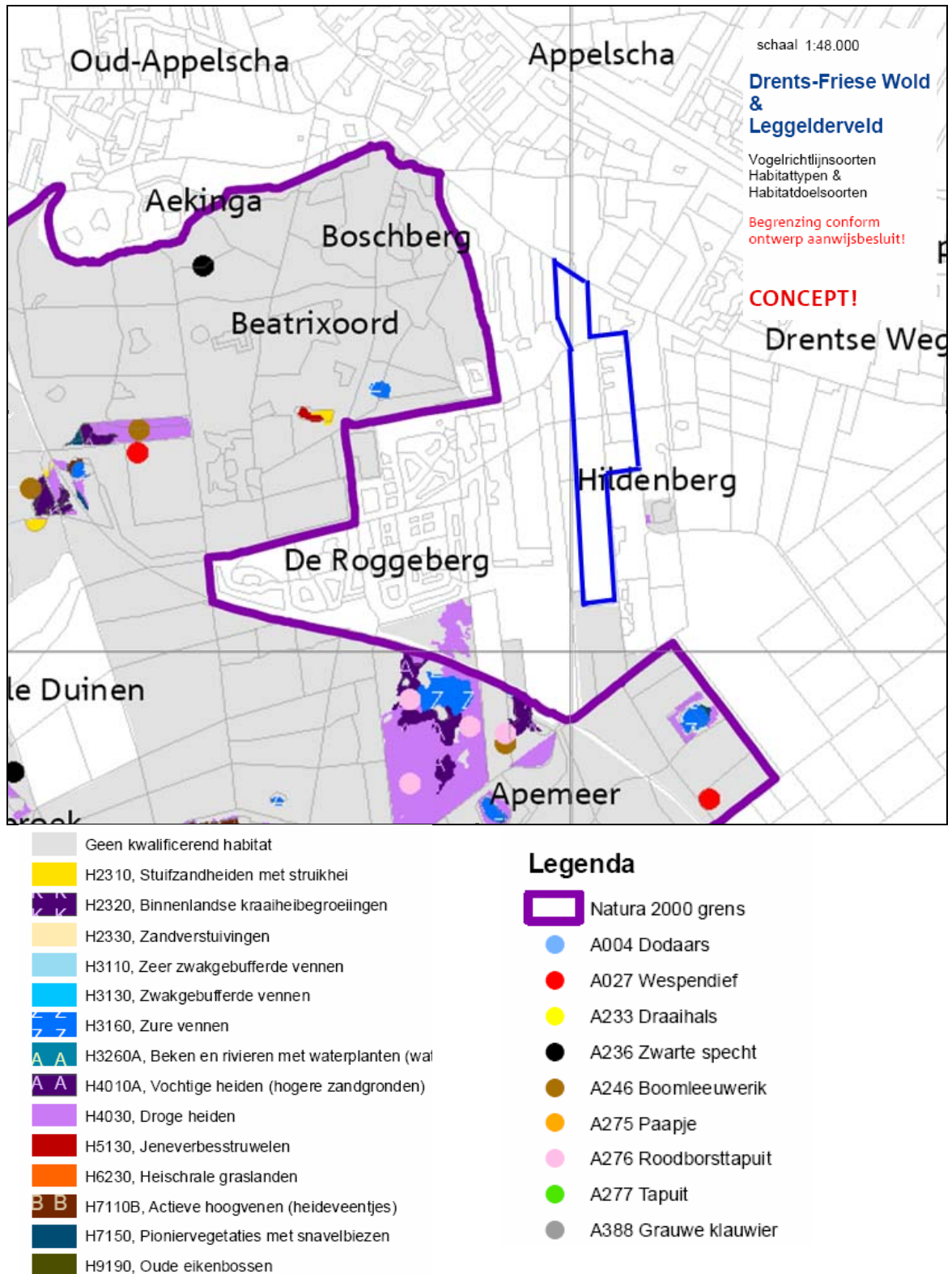
In het plangebied wordt de ontwikkeling van locatiegebonden recreatie voorzien. Hierbij worden op dit moment nog alle mogelijkheden opengehouden. Mogelijk wordt er een grote waterplas gegraven.

3.3 AANWEZIGHEID BESCHERMDE WAARDEN NATURA 2000-GBIED

3.3.1 HABITATTYPEN

Momenteel wordt gewerkt aan het in kaart brengen van de habitattypen in het Natura 2000-gebied. Inmiddels is er een gepubliceerde conceptkaart beschikbaar, deze is hieronder opgenomen in figuur 6. De begrenzing ervan is gebaseerd op het ontwerp-aanwijzingsbesluit. In de nieuwe begrenzing is (onder andere) de situatie ter plekke van het Bosberggebied veran-

derd (vergelijk met figuur 5). De Bosberg maakt in de huidige situatie geen onderdeel meer uit van het Natura 2000-gebied.

Figuur 6. Ligging habitattypen en verspreiding vogelsoorten (broedparen) van Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold in de omgeving van het Bosberggebied. Ontleend aan: DLG, 2011. Verspreiding vogelsoorten op basis van gegevens in Van der Heijden (2006) uit 2004 (Van Manen, 2004; SOVON, it Fryske Gea).

3.3.2 BROEDVOGELS

In tabel 4 is de aantalsontwikkeling van het aantal broedparen van de doelsoorten van het Drents-Friese Wold in de periode 2006-2010 weergegeven.

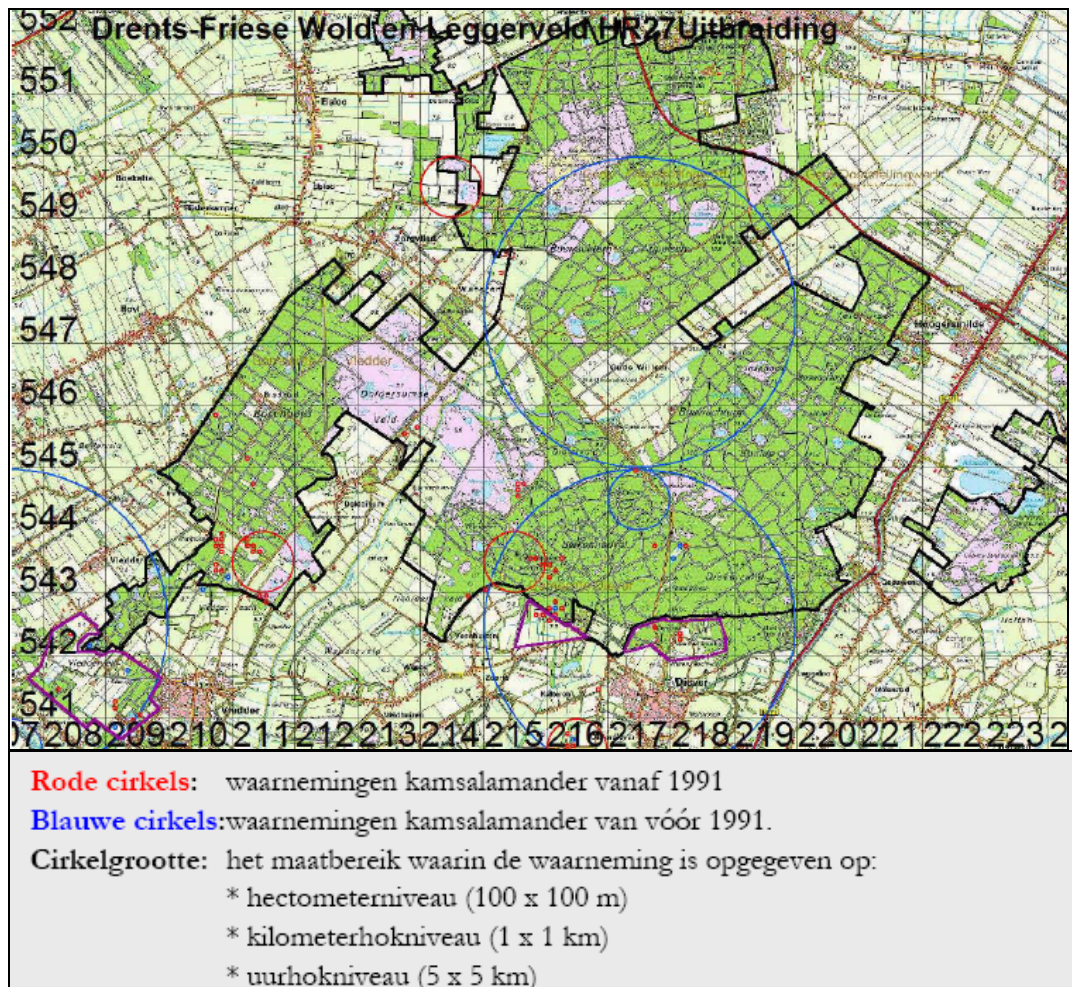
Soort	Functie	Isd	2006	2007	2008	2009	2010	Start trend	Trend sinds start	Trend sinds 2000
Boomleeuwerik	b	110	120	125	135	-	122	1990	+	0
Dodaars	b	40	43	40	40	36	35	1990	+	?
Draaihals	b	5	0	1	0	2	2	1990	?	?
Grauwe Klauwier	b	20	29	31	37	32	27	1990	++	++
Paapje	b	18	12	11	12	9	12	1990	-	--
Roodborsttapuit	b	100	160	170	180	-	225	1990	++	+
Tapuit	b	60	35	39	41	54	56	1990	-	?
Wespendief	b	8	9	9	7	5	6	1990		
Zwarte Specht	b	30	25	-	25	-	19	1990	0	?
<i>Functie:</i> b broeden, f foerageren, s slapen (slaapplaats), <i>Isd:</i> instandhoudingsdoel										
Trends worden weergegeven voor de lange termijn (startjaar aangegeven) en voor de laatste tien jaar (broedvogels), resp. laatste tien seizoenen (winter- en trekvogels).										
Gebruikte trendsymbolen: ++ significante sterke toename van >5% per jaar + significante matige toename van < 5% per jaar 0 stabiel, geen significante trend - matige significante afname van < 5% per jaar -- sterke significante afname van >5% per jaar ? onzeker, geen betrouwbare trendindicatie mogelijk										

Tabel 4. Aantalsontwikkeling doelsoorten Drents-Friese Wold tussen 2006 en 2010. Bron: SOVON, RWS & CBS op www.sovon.nl, geraadpleegd juni 2012

3.3.3 HABITATRICHTLIJNSOORTEN

Kamsalamander

Het Drents-Friese Wold en omgeving is een zeer belangrijk gebied voor de Kamsalamander. De Kamsalamander komt voor op Berkenheuvel, Dieverzand, Doldersummerveld en Boschoord (zie figuur 7). Daarnaast is de soort aangetroffen nabij de Bosweg bij Hoogersmilde (niet weergegeven op figuur 7). Het betreft één van de belangrijkste metapopulaties voor Nederland (Ministerie van LNV, 2007).

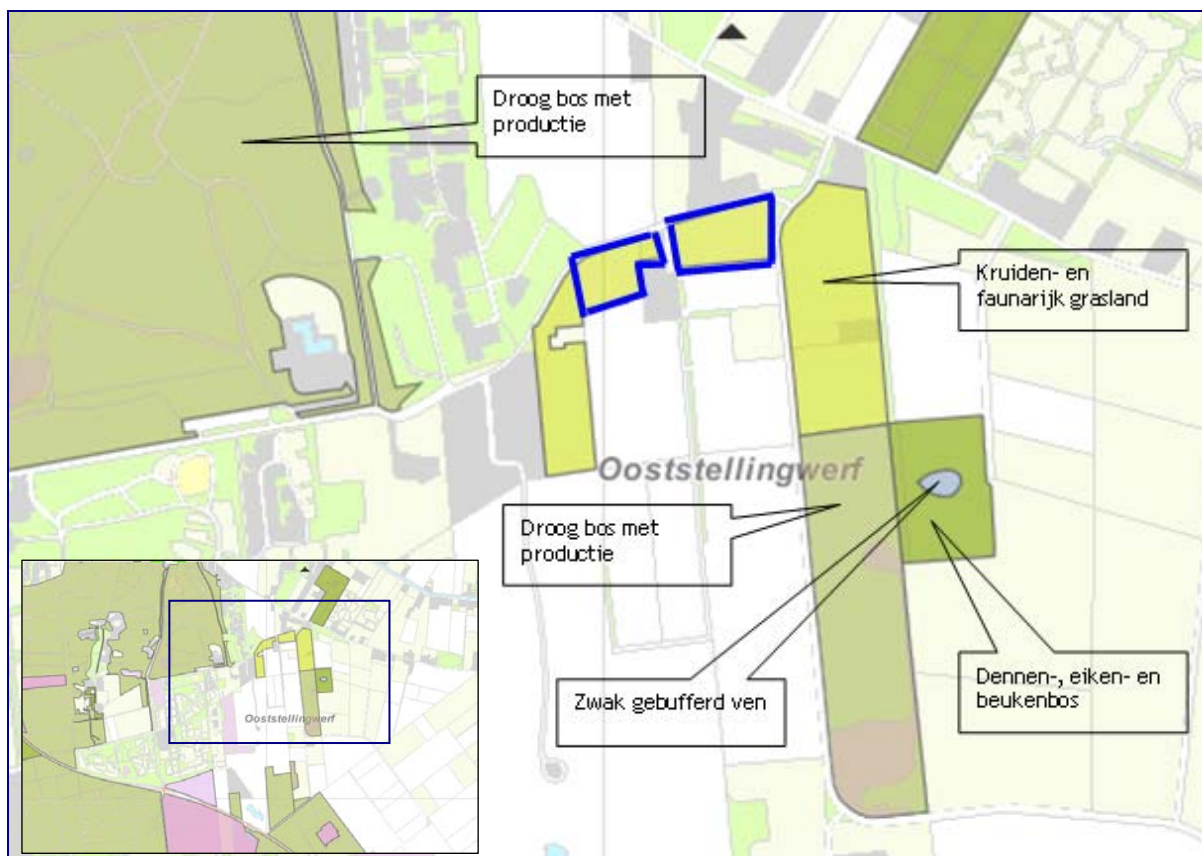
Figuur 7. Waarnemingen van de Kamsalamander in het Drents-Friese Wold in de periode voor 1991 en vanaf 1991. Ontleend aan: Zollinger & Van Diepenbeek, 2005. Blauwe en rode stippen zijn waarnemingen op hectometerniveau, kleine cirkels zijn waarnemingen op kilometerhokniveau en grote cirkels zijn waarnemingen op uurhokniveau. Recentere gegevens op gebiedsniveau voor de verspreiding van de Kamsalamander in het Drents-Friese Wold ontbreken.

Drijvende waterweegbree

Drijvende waterweegbree komt voor in de Vledder Aa. Dit beekje loopt langs Doldersum richting Vledder en Steenwijk. De soort is ook bekend van de Schaopedobbe (Ministerie van LNV, 2007; Plantinga et al., 2009 (bron: SBB) geciteerd in: Van der Heijden & Sikkema, 2010). De soort komt dus niet op of in de directe omgeving van het Bosberggebied voor.

3.4 DOELSTELLINGEN EHS

Twee percelen die onderdeel zijn van het plangebied, liggen binnen de EHS. Aan deze percelen is het natuurtype Kruiden- en faunarijck grasland toegekend (zie figuur 8). Direct grenzend aan het plangebied liggen terreinen waaraan de natuurtypen Droog bos met productie, Dennen- eiken- en beukenbos, Zwakgebufferd ven en Kruiden- en faunarijck grasland zijn toegekend.

Figuur 8. EHS-gebieden en natuurtypen in en rond het plangebied.

Ontleend aan: <http://bron.portaalnatuurenlandschap.nl/NatuurBeheerPlan>, geraadpleegd juni 2012

4 ANALYSE VAN MOGELIJKE EFFECTEN

4.1 MOGELIJKE EFFECTEN OP HET NATURA 2000-GEBIED

Als gevolg van de mogelijke ontwikkeling van het plangebied zouden de volgende effecten kunnen optreden:

- Verzuring en vermisting
- Verdroging
- Verstoring door geluid
- Verstoring door licht
- Optische verstoring

Omdat het plangebied buiten het Natura 2000-gebied ligt, is geen sprake van oppervlakteverlies van habitats. Omdat er sprake is van ontwikkeling van locatiegebonden recreatie, wordt aangenomen dat er geen sprake zal zijn van activiteiten of een toename van het aantal recreanten binnen het Natura 2000-gebied. Hierdoor kunnen mechanische effecten (betreding) op voorhand worden uitgesloten.

4.1.1 VERZURING EN VERMESTING

Verzuring van bodem of water is een gevolg van de uitstoot van o.a. stikstofoxiden, zoals door uitlaatgassen van auto's. Deze stoffen slaan in de omgeving neer als droge of natte depositie. De belangrijkste bronnen van verzurende depositie zijn landbouw, verkeer en industrie.

Verzuring leidt tot een directe of indirecte afname van de buffercapaciteit van de bodem of water. Op termijn resulteert dit in een daling van de zuurgraad. Hierdoor kan de samenstelling van een habitatype veranderen en kan het habitatype op den duur verdwijnen.

Voor veel natte tot vochtige habitats geldt dat zij extra gevoelig zijn voor de verzurende effecten van stikstofdepositie indien sprake is van suboptimale hydrologische omstandigheden. De buffering die optreedt door aanvoer van basen via het grond- of oppervlaktewater is dan namelijk verminderd.

De effecten van verzurende stoffen zijn niet altijd te onderscheiden van die van vermistende stoffen, omdat stikstofdepositie tevens leidt tot vermisting.

Vermisting is de verrijking van ecosystemen door met name stikstof en fosfaat. Door de stikstofverbindingen in de uitlaatgassen van het *extra* autoverkeer naar de planlocatie als gevolg van de voorziene ontwikkeling van locatiegebonden recreatie zal sprake kunnen zijn van aanvoer van extra stikstof in het Drents-Friese Wold in de vorm van droge of natte depositie.

4.1.2 VERDROGING

Verdroging uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is zo lager dan de gewenste/benodigde grondwaterstand. Door verdroging neemt ook de doorluchting van de bodem toe waardoor meer organisch materiaal wordt afgebroken. Op deze wijze leidt verdroging tevens tot vermisting. De verandering in grondwaterstand en soms ook kwaliteit van het grondwater leidt tot een verandering in de soortensamenstelling en op lange termijn van een habitatype (<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicator.aspx?subj=effectenmatrix>, geraadpleegd juni 2012).

Mogelijk wordt in het plangebied een waterplas gegraven. Dit zou effecten kunnen hebben op de waterhuishouding in de omgeving van het plangebied. Dit effect is relevant voor vochtige habitats.

4.1.3 VERSTORING DOOR GELUID

Verstoring door geluid treedt in principe op door onnatuurlijke geluidsbronnen. Het betreft permanente bronnen zoals geluid van wegverkeer of tijdelijke bronnen zoals geluidsbelasting bij evenementen. Vocale aanwezigheid van mensen kan echter ook verstoring werken. Verstoring door geluid treedt vaak op samen met visuele (optische) verstoring.

Alleen diersoorten zijn gevoelig voor directe effecten van geluid. Geluid is een belangrijke factor in de verstoring van fauna. De verstoring door geluid wordt beïnvloed door het achtergrondgeluid en de duur, frequentie en sterkte van de geluidsbron zelf. Geluidsbelasting kan leiden tot stress en/of vluchtgedrag van individuen. Dit kan vervolgens weer leiden tot verminderd broedsucces of het tijdelijk of permanent verlaten van het leefgebied. In bepaalde gevallen kan ook gewenning optreden, in het bijzonder bij continu geluid (<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicator.aspx?subj=effectenmatrix>, geraadpleegd juni 2012).

4.1.4 VERSTORING DOOR LICHT

Verstoring door licht betreft verstoring door kunstmatige lichtbronnen, zoals licht uit woonwijken en industrieterreinen, glastuinbouw etc. Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van diersoorten leiden. Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Met name schemer- en nachttactieve dieren kunnen last hebben van verstoring door licht, doordat zij juist aangetrokken worden of verdreven door de lichtbron. Hierdoor raakt bijvoorbeeld hun ritme ontregeld of verlichte delen van het leefgebied worden vermeden (<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicator.aspx?subj=effectenmatrix>, geraadpleegd juni 2012).

4.1.5 OPTISCHE VERSTORING

Optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem. Dit effect treedt vaak samen met verstoring door geluid op.

Optische verstoring leidt vooral tot vluchtgedrag van dieren. De soort reageert bijvoorbeeld op beweging, omdat een potentiële vijand wordt verwacht. Andersom kan optische verstoring juist ook het uitzicht van soorten beperken waardoor zij potentiële vijanden niet zien naderen. De daadwerkelijke effecten zijn zeer soortspecifiek en hangen af van de schuwheid van de soort en de mate waarin gewenning optreedt. Bovendien kunnen de effecten afhankelijk zijn van de periode van de levenscyclus van de soort: in de broedtijd zijn soorten over het algemeen schuwer en dus gevoeliger voor optische verstoring (<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicator.aspx?subj=effectenmatrix>, geraadpleegd juni 2012).

4.2 MOGELIJKE EFFECTEN OP DE EHS

Op voorhand worden alleen effecten van oppervlakteverlies mogelijk geacht. In principe geldt het 'nee, tenzij' beschermingsregime namelijk alleen voor ingrepen in de EHS. Externe werking (activiteiten of handelingen buiten een beschermd natuurgebied die kunnen leiden tot effecten op de beschermde waarden in het natuurgebied, zoals ook de voorgenomen recreatieve ontwikkeling) geldt in principe alleen voor Natura 2000-gebieden, en niet voor gebieden die enkel onderdeel uitmaken van de EHS.

In het Streekplan Fryslân 2007 is een passage opgenomen waaruit zou kunnen worden opgemaakt dat ook EHS-gebieden externe werking kennen:

"Nieuwe ruimtelijke plannen **in of in de nabijheid** van de EHS zijn op grond van (inter)nationale regelgeving niet toegestaan als deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van 'redenen van groot openbaar belang' ('nee, tenzij' principe)".

Buro Bakker heeft in het kader van de omvorming van de N381 in 2011 een toetsing aan de EHS uitgevoerd. Juristen van het kantoor KienhuisHoving gaven in het kader van dat project aan dat er ondanks deze passage in het Streekplan ook in Fryslân geen externe werking geldt voor EHS-gebieden. Daarom hoeven andere effecten, zoals effecten van verzuring en vermessing, verstoring door geluid, licht en optische verstoring, niet te worden onderzocht.

5 VERKENNING RISICO'S

5.1 NATURA 2000-GBIED DRENTS-FRIESE WOLD

5.1.1 VERZURING EN VERMESTING

Effecten op habitattypen

De ontwikkeling van locatiegebonden recreatie in het plangebied zou een verkeersaantrekkende werking kunnen hebben, d.w.z. zou kunnen leiden tot een toename van het aantal motorvoertuigbewegingen van en naar het plangebied. Deze verkeerstoename kan leiden tot een toename van de stikstofdepositie in het Natura 2000-gebied. Op voorhand is niet goed in te schatten of dit effect daadwerkelijk zal optreden, daar nog niet bekend is hoe het plangebied zal worden ontsloten en er ook nog geen inzicht is in de te verwachten verkeersbewegingen. In het Drents-Friese Wold komen veel habitats voor die afhankelijk zijn van voedselarme condities, waarbij weinig plantenvoedingsstoffen, zoals stikstof, beschikbaar zijn. Voor zeer gevoelige habitats van het Natura 2000-gebied is de heersende stikstofdepositie op sommige locaties of zelfs in het hele Natura 2000-gebied te hoog, waardoor elke verdere toename van de depositie ongewenst is.

In de omgeving van de Bosberg komen weinig habitattypen voor (zie figuur 6). Het betreft alleen habitattypen Stuifzandheiden met Struikhei en Jeneverbesstruwelen. De heersende achtergronddepositie (2010) bedraagt op die locatie 1620 mol N/ha/j (<http://geodata.rivm.nl/gcn/>, PBL, 2011). Dit is lager dan de kritische depositiewaarde¹ voor habitatype Jeneverbestruwelen (KDW: 2180 mol N/ha/j (Van Dobben & Van Hinsberg, 2008)), maar hoger dan de kritische depositiewaarde van Stuifzandheide (KDW: 1100 mol N/ha/j (Van Dobben & Van Hinsberg, 2008)). Indien de stikstofdepositie op habitatype Stuifzandheide als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling toeneemt, kan sprake zijn van significant negatieve effecten. Toename van de stikstofdepositie is met name te verwachten indien er sprake is van verkeerstoename op de Bosberg en Hildenberg. Bij een toename van de verkeersbewegingen op de Drentse Weg is de kans op het optreden van effecten kleiner.

Daarnaast zou een verkeerstoename op de Tilgrupsweg kunnen leiden tot een toename van de depositie op habitattypen Droge heide (KDW: 1100 mol N/ha/j), Zure vennen (KDW: 410 mol N/ha/j) en Pioniervegetaties met snavelbiezen (KDW: 1600 mol N/ha/j), die voorkomen in het gebied ten zuiden van het plangebied (zie figuur 6). De heersende achtergronddepositie bedraagt er 1600 mol N/ha/j (<http://geodata.rivm.nl/gcn/>, PBL, 2011). Indien er in dit gebied sprake is van een toename van de stikstofdepositie als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling, zouden significant negatieve effecten kunnen optreden op habitattypen Droge heide en Zure vennen.

Momenteel wordt hard gewerkt aan de Programmatische Aanpak Stikstof. De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) is een onderdeel van Natura 2000, begin 2009 van start gegaan met als doel om de vastgelopen vergunningverlening in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 met betrekking tot activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden weer vlot te trekken.

Totdat de Programmatische Aanpak Stikstof gereed is, zal voor elke activiteit die leidt tot een toename van de stikstofdepositie op een hiervoor gevoelig Natura 2000-gebied, een individuele beoordeling in de vorm van een Passende Beoordeling in het kader van de Natuurbe-

---

¹ Het kritische niveau waarboven effecten op de soortensamenstelling kunnen optreden en dus de kwaliteit van een habitat significant kan worden aangetast als gevolg van vermestende depositie wordt de kritische depositiewaarde genoemd (KDW).

schermingswet 1998 moeten worden uitgevoerd. Als de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) in werking is getreden en door het bevoegd gezag is uitgewerkt voor dit specifieke Natura 2000-gebied, zal er hoogstwaarschijnlijk ontwikkelruimte zijn gecreëerd, waardoor activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op een Natura 2000-gebied toch doorgang kunnen vinden. Voor deze activiteiten is dan geen individuele toetsing in de vorm van een Passende Beoordeling meer nodig. Naar verwachting wordt de definitieve PAS in het najaar van 2012 vastgesteld.

Effecten op leefgebieden Habitatrichtlijnsoorten

In de ruime omgeving (in de orde grootte van enkele kilometers) van het plangebied zijn zowel Kamsalamander als Drijvende waterweegbree niet aangetroffen. Er is geen geschikt biotoop aanwezig. Eventuele effecten als gevolg van de ontwikkeling van het plangebied op de instandhoudingsdoelstellingen voor deze soorten kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten.

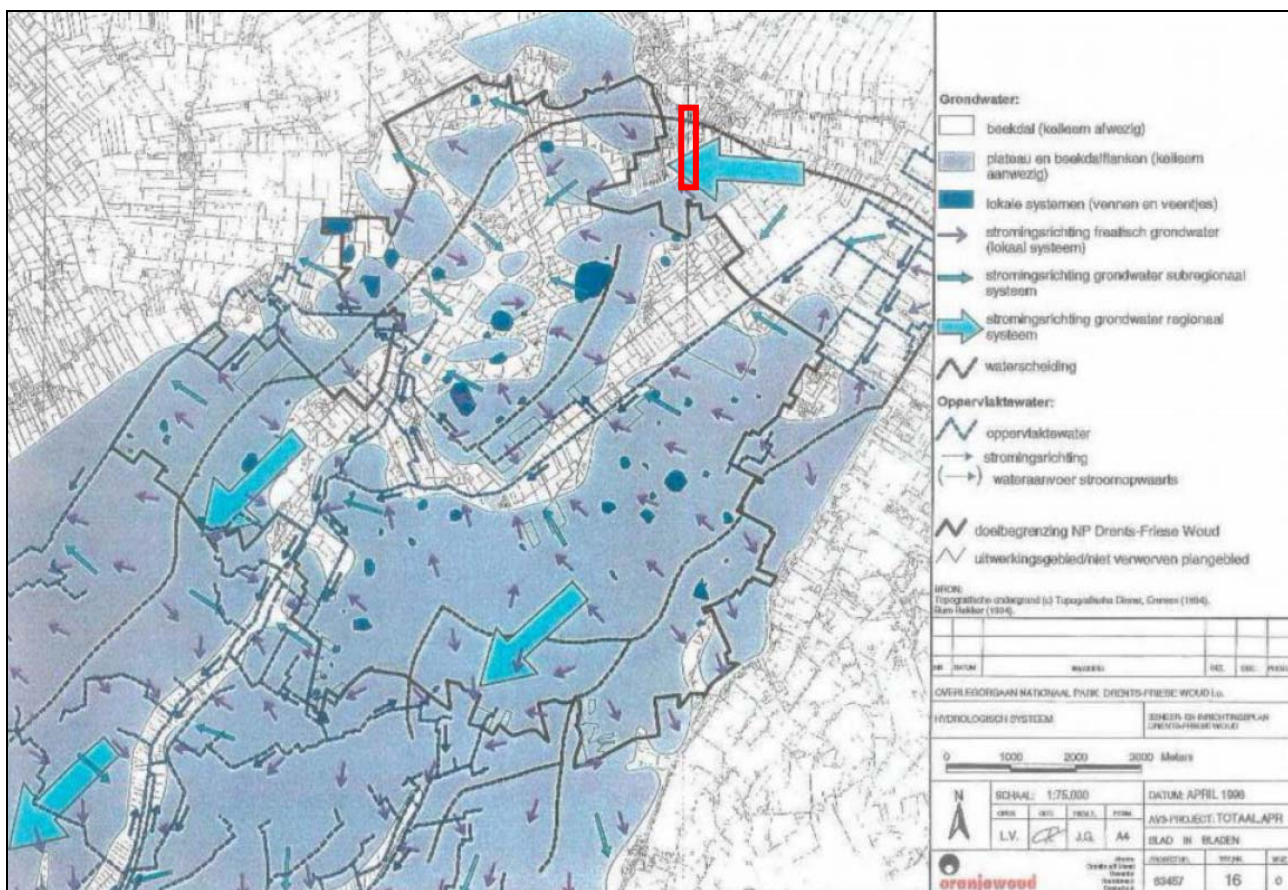
Effecten op vogels

In de omgeving van de Bosberg zijn gebieden aanwezig die in potentie geschikt zijn als foerageergebied van de Zwarte specht en broedgebied van de Wespandief (zie figuur 10). Beide soorten broeden en foerageren in (oude) bossen op arme zandgronden. De KDW van dergelijke bossen is 1100 mol N/ha/j (Bal et al., 2007). De heersende achtergronddepositie in de omgeving van de Bosberg is hoger dan deze KDW. Indien de stikstofdepositie op deze potentiële geschikte broed- en foerageergebieden als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling toeneemt, kan sprake zijn van significant negatieve effecten.

In de overige delen van het Natura 2000-gebied waar sprake zou kunnen zijn van een toename van de stikstofdepositie als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling, zijn geen broedvogelsoorten waarvoor een instandhoudingsdoelstelling geldt waargenomen.

5.1.2 VERDROGING

Mogelijk wordt een waterplas gegraven in het plangebied. Dit zou effecten kunnen hebben op de waterhuishouding in de omgeving en op deze wijze vochtige habitats kunnen beïnvloeden. In figuur 9 is het hydrologisch systeem van een deel van het Drents-Friese Wold weergegeven. Het plangebied is aangegeven met een rode vierkant. In het zuidelijk deel van het plangebied is een keilemschol aanwezig. Ondiep grondwater stroomt hier in noordwestelijke richting af over de keileem. Ten noordwesten van het plangebied bevindt zich ook een keilemschol waarover het grondwater in zuidoostelijke richting afstroomt. Het is mogelijk dat de aanleg van een waterplas in het plangebied, met name in het zuidelijk deel, gevolgen heeft voor de beschreven lokale hydrologische systemen. Echter, ter plekke van de lokale hydrologische systemen, die ten noordwesten en zuidoosten van het plangebied liggen, komen binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied geen vochtige habitats voor (zie figuur 6). Hierdoor kunnen significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied op voorhand worden uitgesloten. Het aanleggen van een waterplas zal tevens geen effecten hebben op de waterhuishouding in andere, verder weggelegen delen van het Natura 2000-gebied.

Figuur 9. Hydrologisch systeem Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold. Ontleend aan: Oranjewoud, 1998

5.1.3 VERSTORING DOOR GELUID

Aanlegfase

Indien de ontwikkeling van het plangebied inhoudt dat er bebouwing of infrastructuur zal worden aangelegd, dan zal dit waarschijnlijk gepaard gaan met enige geluidsbelasting van de omgeving. Hierdoor kan fauna worden verstoord. Dit effect is hoofdzakelijk relevant voor vogels en zoogdieren. Voor habitattypen (beschouwd als zijnde een verzameling plantengemeenschappen), Drijvende waterweegbree en de Kamsalamander is dit effect niet relevant.

Gebruiksfase

Recreatie gaat over het algemeen gepaard met enige geluidsbelasting van de omgeving. De invloedssfeer is beperkt als het gaat om vormen van recreatie zoals wandelen, fietsen en paardrijden, maar kan groter zijn indien er bijvoorbeeld evenementen worden georganiseerd en er geluidsinstallaties aanwezig zijn.

In de beoordeling wordt er vanuit gegaan dat de ontwikkeling van locatiegebonden recreatie inhoudt, dat er geen activiteiten of een toename van het aantal bezoekers binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied plaatsvinden.

Kans op het optreden van effecten

Bosberggebied

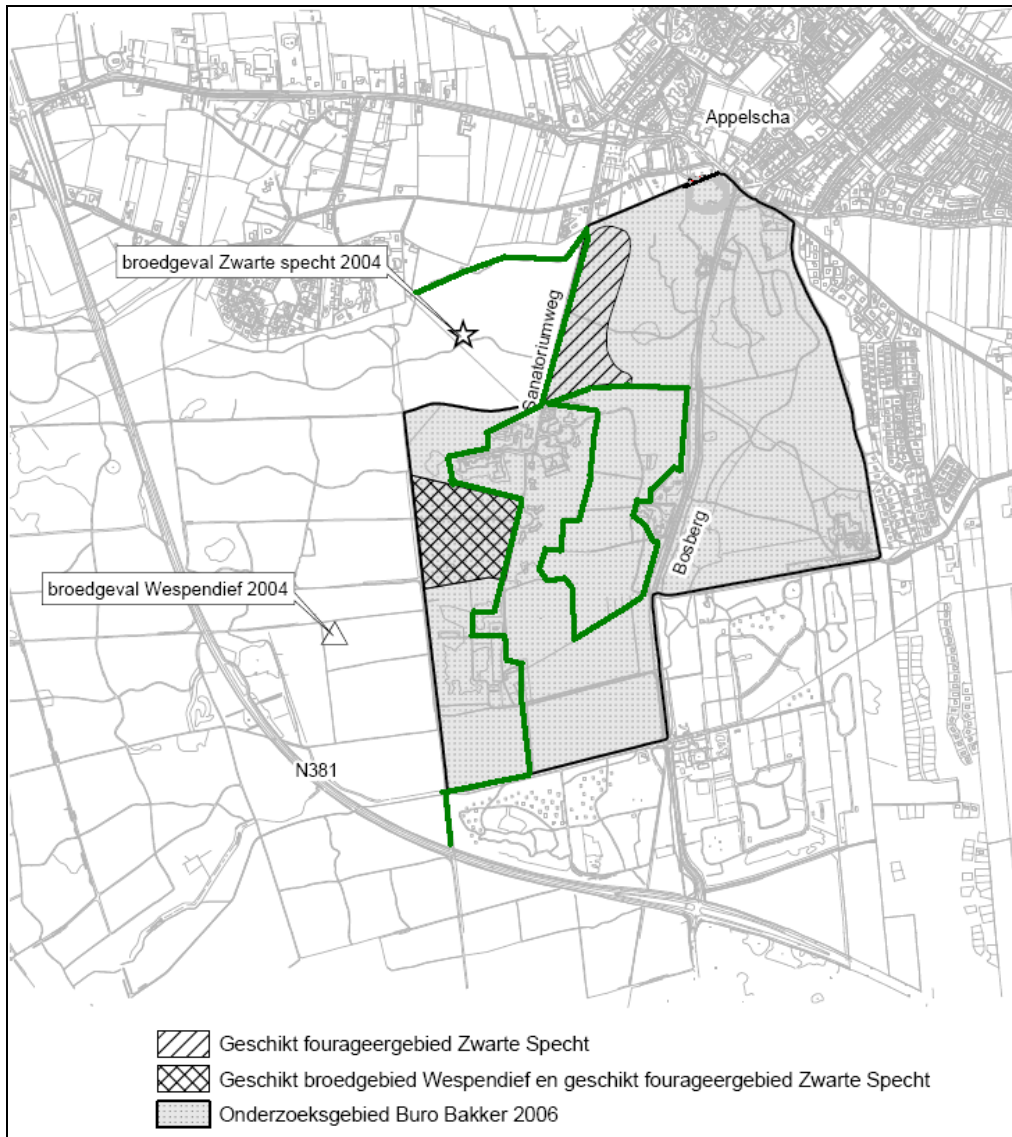
Effecten op broedgebied

De afstand van het plangebied tot het Bosberggebied bedraagt minstens 800 meter. De dichtstbijzijnde territoria van broedvogels van het Natura 2000-gebied (Zwarte specht, Wespindief en Boomleeuwerik; zie figuur 6) liggen op een afstand van meer dan 1,5 km. Hier-

door is er geen reële kans op verstoring van broedvogels in het Natura 2000-gebied als gevolg van geluidsproductie binnen het plangebied.

Effecten op foerageergebied

Uit onderzoek van Buro Bakker uit 2007 is gebleken dat delen van het Bosberggebied geschikt zijn als foerageergebied van Zwarte specht en Wespendif (zie figuur 10). Beide gebieden liggen echter meer dan 1 km van het plangebied, waardoor verstoring van deze functies op voorhand kan worden uitgesloten.

Figuur 10. Broedgeval Zwarte Specht in 2004 (2011: zie figuur 7 en geschikt foerageergebied voor de Zwarte Specht en potentieel broedbiotoop Wespendif in en nabij het Bosberggebied. Figuur ontleend aan Buro Bakker (2007). De huidige begrenzing van het Natura 2000-gebied is met een groene lijn weergegeven (zie ook figuur 5).

Omgeving Hildenberg

Effecten op broedgebied en foerageergebied

De dichtstbijzijnde territoria van broedvogels van het Natura 2000-gebied in de omgeving van de Hildenberg (Roodborsttapuit, Boomleeuwerik en Wespendif; zie figuur 6) liggen op een afstand van minstens 700 meter. De geluidsbelasting op de locaties van deze territoria zullen meer worden beïnvloed door het verkeer op de N381 dan door de geluidsproductie binnen het plangebied. Hierdoor kan verstoring van broedvogels in de omgeving van de Hildenberg als gevolg van geluidsproductie binnen het plangebied worden uitgesloten.

5.1.4 OPTISCHE VERSTORING EN VERSTORING DOOR LICHT

Optische verstoring kan optreden door aanwezigheid van mensen, voertuigen, bouwwerken etc. Dit effect is met name relevant voor vogels en zoogdieren. Voor habitattypen (beschouwd als zijnde een verzameling plantengemeenschappen) en de Kamsalamander is dit effect niet relevant. In de beoordeling wordt er vanuit gegaan dat de ontwikkeling van locatiegebonden recreatie inhoudt, dat er geen activiteiten of een toename van het aantal bezoekers binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied plaatsvinden.

Activiteiten, bewegingen en verlichting in het plangebied zullen niet waarneembaar zijn in het Natura 2000-gebied, daar het zicht op het plangebied wordt afgeschermd door de aanwezigheid van bossen en bosschages. Het optreden van dit effect kan daarmee op voorhand worden uitgesloten.

5.1.5 CONCLUSIES MET BETREKKING TOT MOGELIJKE EFFECTEN OP HET NATURA 2000-GEBIED

Hieronder staan de belangrijkste conclusies weergegeven:

- In de effecteninschatting is er vanuit gegaan dat de ontwikkeling van locatiegebonden recreatie inhoudt, dat er geen sprake is van activiteiten of een toename van het aantal recreanten in het Natura 2000-gebied;
- Indien de voorgenomen ontwikkeling van het plangebied leidt tot een toename van het aantal verkeersbewegingen op het lokale wegennet, kan sprake zijn van een toename van de stikstofdepositie op het Natura 2000-gebied. Dit kan leiden tot (significant) negatieve effecten op de beschermde waarden van het Natura 2000-gebied. De kans op het optreden van effecten is het kleinst indien een eventuele toename van het aantal verkeersbewegingen beperkt blijft tot de Drentse Weg;
- Totdat de PAS definitief is vastgesteld en uitgewerkt voor het Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold, zal voor een activiteit die stikstofdepositie veroorzaakt op een Natura 2000-gebied, een Passende Beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 moeten worden uitgevoerd;
- Gezien de grote afstand van het plangebied tot de bekende territoria van broedvogels in het Natura 2000-gebied en de overheersende invloed van de N381 in het Natura 2000-gebied ten zuiden van het plangebied kan een effect van verstoring door geluid door geluidsbelasting vanuit het plangebied op voorhand worden uitgesloten;
- Dankzij de grote afstand van het plangebied tot de bekende territoria van broedvogels in het Natura 2000-gebied en de aanwezigheid van bossen en bosschages zullen activiteiten en bewegingen of verlichting in het plangebied niet waarneembaar zijn in het Natura 2000-gebied. Het optreden van optische verstoring of verstoring door licht kan hierdoor op voorhand worden uitgesloten.

5.2 EHS

5.2.1 OPPERVLAKTEVERLIES

Binnen het plangebied liggen twee percelen die onderdeel zijn van de EHS. De percelen worden momenteel waarschijnlijk nog niet conform het natuurdoel beheerd en voldoen qua samenstelling in ieder geval niet aan de doelstelling (Buro Bakker, 2012). Binnen dit deel van de EHS is volgens het Streekplan Fryslân 2007 recreatief medegebruik toegestaan. Dit medegebruik betreft recreatief gebruik dat in overeenstemming is met de natuurbestemming. Voorzieningen die mogen worden aangelegd zijn bijvoorbeeld paden, aanleg-, opstap- en picknickplaatsen. Intensieve vormen van dag- en verblijfsrecreatie en jachthavens zijn in de EHS niet op hun plaats volgens het Streekplan.

Een recreatieve ontwikkeling van de percelen die onderdeel zijn van de EHS welke niet in overeenstemming is met de natuurbestemming of ontwikkeling van intensieve recreatie op

de betreffende percelen is in strijd met het Streekplan en het beschermingsregime van de EHS. Een dergelijke ontwikkeling moet worden gezien als significante aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van het EHS-gebied.

Vormen van recreatieve ontwikkeling die volgens het Streekplan zijn toegestaan in de twee percelen die onderdeel zijn van de EHS zijn extensieve vormen van recreatie zoals de aanleg van wandelpaden en picknickplaatsen. Zolang de recreatieve ontwikkeling op de twee percelen voldoet aan dergelijke extensieve vormen van recreatie, is er geen sprake van aantasting van de wezenlijke waarden van het EHS-gebied. Indien er echter sprake is van intensievere recreatie op deze twee percelen, zoals de inrichting van een dagrecreatief centrum, plaatsing van speeltoestellen etc., is sprake van strijdigheid met het Streekplan 2007.

Indien er wordt gekozen voor een intensieve vorm van recreatie op de twee percelen die onderdeel zijn van de EHS, zal voor een ingreep van dergelijke aard niet aannemelijk kunnen worden gemaakt dat er sprake is van groot openbaar belang of dat er geen alternatieven zijn. Uitvoering van deze individuele ingreep is daarom alleen mogelijk bij toepassing van het principe "Herbegrenzen EHS" (zie figuur 3). Hieraan zijn door het Rijk de volgende voorwaarden gesteld:

- er vindt door de voorgestelde ruimtelijke ingreep slechts een beperkte aantasting plaats van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS en van de samenhang van de EHS;
- het initiatief moet uiteindelijk leiden tot een kwalitatieve en/of kwantitatieve versterking van de EHS in het betreffende gebied;
- bij een 'versterking van de EHS' is sprake van winst en moet meer gebeuren dan is verwoord in de regels voor behoud van kwaliteit bij de toepassing van het compensatiebeginsel;
- er vindt een zorgvuldige onderbouwing van de ruimtelijke ingreep op de gegeven locatie plaats, waarbij een afweging van alternatieven plaatsvindt;
- ter plekke worden zodanige maatregelen genomen dat er sprake is van een goede landschappelijke en natuurlijke inpassing.

In het Streekplan Fryslân 2007 worden daarnaast de volgende relevante voorwaarden gesteld aan natuurcompensatie:

- "er treedt geen nettoverlies aan waarden op voor wat betreft areaal, kwaliteit en samenhang van de EHS;
- primair vindt compensatie kwantitatief plaats aansluitend op of nabij het natuurgebied;
- als dit niet mogelijk is vindt kwalitatieve compensatie van natuurwaarden plaats of vindt kwantitatieve compensatie elders plaats onder de voorwaarde van voldoende samenhang in de EHS;
- als ook dit niet mogelijk is wordt financiële compensatie geboden. Deze wordt in het Nationaal Groenfonds gestort maar blijft gekoppeld aan de betrokken ingreep;
- besluitvorming over de ingreep en over de wijze en het moment van compensatie vinden gelijktijdig plaats zodat hierover zekerheid bestaat;
- compensatie van areaal is niet van toepassing op de één op één begrensde beheergebieden.

Bij een combinatie van projecten of handelingen, die tevens tot doel heeft de EHS op gebiedsniveau te verbeteren, bieden wij de mogelijkheid van een saldobenadering. Daarbij worden in een samenhangende gebiedsvisie de effecten van verschillende maatregelen en ruimtelijke ingrepen op natuurwaarden in een groter gebied in beeld gebracht en afgewogen. Per saldo moet er sprake zijn van verbetering van de natuurwaarden in en rond het gebied. Regels voor toepassing van de saldobenadering zullen wij nader uitwerken. Indien dubbele compensatie aan de orde is, zal naar maatwerk worden gezocht."

Indien er voor wordt gekozen een intensieve vorm van recreatie te ontwikkelen op de twee percelen die onderdeel zijn van de EHS, dan is deze ontwikkeling niet onmogelijk, mits er

compensatie plaatsvindt van de verloren waarden. Hierbij is van belang dat er in ieder geval dezelfde oppervlakte aan natuur (ca. 1,5 ha) wordt gerealiseerd waarvoor hetzelfde natuurdoel zal gelden als voor de twee percelen. Het heeft hierbij de voorkeur dat het compensatiegebied in de directe omgeving van het plangebied ligt.

De overige delen van het plangebied maken geen deel uit van de EHS. Recreatieve ontwikkeling op deze delen, intensief of extensief, leidt niet tot significante aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van het EHS-gebied.

Conclusies met betrekking tot mogelijke effecten op het EHS-gebied

Hieronder staan de belangrijkste conclusies weergegeven:

- Twee percelen in het plangebied maken onderdeel uit van de provinciale EHS. Aan deze percelen is het natuurdoel Kruiden- en faunarijk grasland toegekend. De samenstelling van de percelen voldoet momenteel niet aan deze doelstelling.
- De percelen liggen in het gebied waarbinnen vormen van extensief recreatief medegebruik, in overeenstemming met de natuurbestemming, volgens het Streekplan 2007 zijn toegestaan. Hierbij kan gedacht worden aan de aanleg van wandelpaden en picknickplaatsen.
- Indien op de twee percelen die binnen de EHS liggen een vorm van extensieve recreatie wordt gerealiseerd, is er geen sprake van strijdigheid met het Streekplan of significante aantasting van de wezenlijke waarden van het EHS-gebied.
- Intensieve vormen van recreatie zijn volgens het Streekplan 2007 in principe niet toegestaan binnen de EHS. Hierbij kan gedacht worden aan de ontwikkeling van een dagrecreatief centrum of de aanleg van speelplaatsen.
- Indien op de twee percelen die binnen de EHS liggen een vorm van intensieve recreatie wordt gerealiseerd, is er wel sprake van strijdigheid met het Streekplan of significante aantasting van de wezenlijke waarden van het EHS-gebied. Het is niet aannemelijk dat voor een ingreep van dergelijke aard aannemelijk kan worden gemaakt dat er sprake is van groot openbaar belang en dat er geen alternatieven zijn. Ontwikkeling van intensieve recreatie op de twee percelen is dan ook alleen mogelijk bij het toepassen van het beginsel "Herbegrenzen EHS", dat is gebaseerd op compensatie van de verloren waarden.
- Compensatie vindt bij voorkeur plaats in de directe omgeving van het plangebied. Hierbij is van belang dat er in ieder geval dezelfde oppervlakte aan natuur (ca. 1,5 ha) wordt gerealiseerd waarvoor hetzelfde natuurdoel zal gelden als voor de twee percelen.
- De overige delen van het plangebied maken geen deel uit van de EHS. Recreatieve ontwikkeling op deze delen, intensief of extensief, leidt niet tot significante aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van het EHS-gebied.

6 BRONNEN

Literatuur

- Bal, D., Beije, H.M., Fellingner, M., Haveman, R., Van Opstal, A.J.F.M. & Van Zadelhoff, F.J. (2001);* Handboek Natuurdoeltypen. Ministerie van LNV, Den Haag
- Bal, D., Beije, H., Van Dobben, H., Van Hinsberg, A. (2007);* Overzicht van kritische stikstofdeposities voor natuurdoeltypen
- Buro Bakker (2007);* Voorstel tot een aanpassing van Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold
Buro Bakker adviesburo voor ecologie B.V. te Assen, in opdracht van gemeente Ooststellingwerf.
- Buro Bakker (2001a);* Onderzoek naar beschermde flora en fauna in het Bosberggebied in Appelscha. Buro Bakker adviesburo voor ecologie B.V. te Assen, in opdracht van gemeente Ooststellingwerf.
- Buro Bakker (2011b);* Toetsing Flora- en faunawet voor de realisatie van een klimbos aan de Boerestreek in Appelscha. Buro Bakker adviesburo voor ecologie B.V. te Assen, in opdracht van Appelscha-Outdoor.
- Buro Bakker (2011c);* Passende Beoordeling in verband met de omvorming van de N381 ter hoogte van Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld. Buro Bakker adviesburo voor ecologie B.V. te Assen, in opdracht van provincie Fryslân.
- Buro Bakker (2012);* Toetsing Flora- en faunawet voor de ontwikkeling van een dagrecreatief terrein te Appelscha. Buro Bakker adviesburo voor ecologie B.V. te Assen, in opdracht van gemeente Ooststellingwerf.
- Ministerie van LNV (2007);* Ontwerp-aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld
- Ministerie van LNV (2008);* Profielendocumenten habitattypen en vogels
- Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (ELI) (2010);* Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld
- Ministeries van VROM, LNV, Verkeer en Waterstaat (VenW) en Economische Zaken (EZ) (2005);* Nota Ruimte
- Oranjewoud (1998);* Beheer- en Inrichtingsplan Nationaal Park Drents-Friese Woud. In opdracht van Overlegorgaan Nationaal Park Drents-Friese Wold i.o.
- Plantinga, J.E., Van der Veen, K. & Bijkerk, W. (2009);* De vegetatie van het Drents-Friese Wold 1999-2008. Vegetaties, kwalificerende habitattypen en kenmerkende soorten. A&W-rapport 1203, Altenburg & Wymenga, Veenwouden. Geciteerd in: Van der Heijden & Sikkema, 2010
- Provincie Fryslân (2007);* Streekplan Fryslân 2007. Om de kwaliteit fan de romte.
- Rijk en provincies (2007);* Spelregels EHS

Van der Heijden, E. & Sikkema, M. (2010); Ecologische beoordeling Landinrichting Oosterwolde-Elsloo-Appelscha 2de module. A&W-rapport 1447, Altenburg & Wymenga, Veenwouden.

Zollinger, R. & Van Diepenbeek, A. (2005); Instandhoudingsdoelstellingen en analyse begrenzungen Habitatrichtlijngebieden voor kamsalamander (*Triturus cristatus* Laurenti, 1768). RAVON, rapportnr. 2005-15

Verder:

- Google earth Pro
- concept-habitattypenkaart en verspreiding vogels, dd.10-1-2011 (DLG)
- aantalsontwikkeling doelsoorten Drents-Friese Wold in het Natura 2000-gebied en in heel Nederland tussen 2006 en 2010. SOVON, RWS & CBS, 2011 op www.sovon.nl
- <http://geodata.rivm.nl/gcn/> Depositiegegevens totaal stikstof 2010; geraadpleegd juni 2012
- <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicator.aspx?subj=effectenmatrix>, geraadpleegd juni 2012
- <http://bron.portaalnatuurenlanschap.nl/NatuurBeheerPlan>, geraadpleegd juni 2012

juli 2012

.

Vormgeving:
Joop Striker, Assen